

Nyíregyházán a 10 éve elhunyt Tarcai Zoltánra emlékeztek

„Hisszük, hogy az emberiség boldogabb lesz, ha megtanul a zenével méltóképpen élni. S aki valamit is tesz ez irányban, már nem élt hiába.” /Kodály Zoltán/

Tarcai Zoltán kicsivel több, mint 50 évig tevékenykedett Nyíregyházán a „zene szolgálatában” – ez a címe is a 2018-ban megjelent könyvének: *Emlékeim – fél évszázad a zene szolgálatában* –, s az Ő életművére ráillik a fenti Kodálytól idézett gondolat.

Tarcai Zoltán 1930. január 5-én született Miskolcon és 2009. december 26-án hunyt el Nyíregyházán, kevéssel 80. születésnapja előtt. Nyíregyházára 1958-ban került friss Zeneakadémiai diplomával és haláláig hű maradt a városhoz. Tanított középiskolákban, a Tanító képzőben, majd a Bessenyei György Tanárképző Főiskolán, tanszékvezető docensként, nyugdíjazásáig. Kórusokat vezetett, előadásokat tartott, egyházzenei tevékenységet végzett, jelen volt közreműködőként, szervezőként, résztvevőként a város, a megye majd minden fontos kulturális eseményén. Megalakította, majd vezette a Kodály Társaság Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Tagcsoportját, tagja volt több szakmai és kulturális szervezetnek.

Abban a szerencsés helyzetben vagyok /vagyunk, testvéremmel együtt/, hogy gyermekeként mellette, Vele lehettem és megtapasztalhattam azt a jóságot, szeretetet, türelmet, bölcsességet, kitartást, magas szintű szellemi műveltséget, felelősségteljes szakmai elhivatottságot, mely belőle áradt. Nála szerényebb emberrel, aki oly alázattal szolgált a tanítás, a zene, a kultúra szent ügyét, nem sokkal találkoztam. Ha élne, 90 éves lenne. Halálának 10 éves évfordulója most volt karácsonykor.

Nyíregyházi utazásaim során, ismerősökkel találkozáva, mindig megtapasztalom, milyen nagy szeretettel emlékeznek Rá és emlegetik tisztelettel, sokszor meghatottan a közös emlékeket.

Halálának 5. évfordulóján volt már egy szervezett megemlékezés, most a 10 éves évforduló is alkalmát adta, hogy a Rá emlékezni szándékozók egybegyűljenek.

A megemlékezés szervezésének nem kis feladatát a *Magyar Kodály*

„Vadócba rászát oltok, hogy szebb legyen a föld!”
(Mécs László)

TARCAI ZOLTÁN
EMLÉKHANGVERSENY

2020. január 12. (vasárnap) 16:30
Nyíregyházi Magyarok Nagyszonyva Társszékesegyház

Közreműködnek:

ERDÉNYI TAMÁS
NYÍREGYHÁZI EGYETEM GAUDEMUS KÖRÜSA
(vezényel: Kerekes Rita)

VÁSÁROSNAMÉNYI LISZT FERENC VEÉGYESKAR
(vezényel: Jeleni Szabolcs)

CANTEMUS GYERMEKZSAR
(vezényel: Szabó Dénes)

MAGYAROK NAGYSZONYVA TÁRSSZÉKESEGYHÁZ BÁRDOS LAJOS KÖRÜSA
(vezényel: Gedei József)

A hangverseny követelménye 18 órától kezdődő szombatmunka
Tarcai Zoltán és 2019-ben elhunyt felesége, Vaso Istváni emlékére jött.

Támogatók: Nyíregyházi Magyarok Nagyszonyva Társszékesegyház,
Kodály Társaság Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei tagcsoportja

Társaság Sz-SZ-B Megyei Tagcsoportja és a Magyarok Nagyasszonya Társzékesegeyház Bárdos Lajos Kórusa vállalta.

Az ünnepi hangverseny és az azt követő mise 2020. január 12-én délután volt a nyíregyházi társzékesegeyházban., mely megtelt a hideg, ködös, kellemetlen időjárás ellenére is. Megható volt látni, hogy telt ház van, olyan sokan eljöttek: fiatalok, idősebbek, sokan botra támaszkodva, nehezen közlekedve is vállalták az odajutást a vizes, helyenként csúszós utcákon. A közönség soraiban ott volt Erdős Jenő bácsi is, aki az idén ünnepli 100. születésnapját. Ő a város, a megye kulturális életének mindentudója. Sok közös élménnyel kötődik Édesapámhoz, aki mindig nagy szeretettel és elismeréssel beszélt Jenő bácsiról, fejet hajtva tudása, műveltsége előtt. Remélem, nem sért senkit sem, hogy a közönség soraiból Őt név szerint kiemelem.

A megemlékező másfél órás koncert, négy énekkari blokkból állt. Gebri József tanár úr a kórusok produkciói között összekötő szöveget mondott, személyes emlékeket elevenített fel. Ő tanítványa, később kollégája, jó barátja volt Édesapámnak, majd pedig utódja lett a Bárdos Kórus karnagyaként. /Édesapám tudta, hogy a templomi szolgálatot elhivatottan teljesítő lelkes kórus Gebri tanár úrnál jó kezekben lesz és tovább folytatódik az általa megkezdett áldozatos munka. /

Gebri tanár úr néhány személyes élményt osztott meg a közönséggel, valamint elhangzottak részletek az Emlékeim – fél évszázad a zene szolgálatában c. könyvből. Az idézetek felolvasója *Erdélyi Tamás* volt, aki sok éven keresztül közreműködött Édesapám előadásain is, ha egy- egy vers, forrásmunkák részleteinek idézésére került sor, valamint szerkesztője is volt az előbb említett könyvnek. Kettejük kapcsolatát a közös cél érdekében végzett együttműködés, kölcsönös tisztelet, szeretet jellemezte.

Az első szereplő kórus a *Nyíregyházi Egyetem Zenei Intézetének Gaudemus kórusa* volt *Kerekes Rita* vezényletével. A már eddig is szép eredményeket felmutató énekesek műsorukkal, hangzásukkal, elvarázsolták a közönséget. A fiatal hallgatókból álló énekkar tagjai leendő pedagógusok, énektanárok, a zene szeretetére taníthatják majd a gyermekeket.

Édesapám így vélekedett a pedagógusokról:

És a pedagógus? Őt vigasztalhatja az a tudat, hogy tanítványaiban megsokszorozza önmagát. Ezért olyan szép, de egyben veszélyes is a tanári hivatás. A diáknál ugyanis nincs élesebb szemű kritikus.

Ezért mondtam és mondom újra: szép, de felelősségteljes a tanári hivatás. Nem tudjuk, hogy az előttünk ülő kis nebulókból mi lesz. Lehet belőlük közéleti ember, felelős beosztású tisztviselő, aki esetleg majd dönt a kultúra kérdéseiről. S ebben a döntésben – bevallja vagy sem – befolyásolni fogják az iskolából hozott pozitív vagy negatív emlékek. Ezért idéztem az elején Kodály mondatát, melyet 1953-ban az életbe induló zeneakadémistáknak mondott a tanévzáró alkalmával: „Minden ember annyit ér, amennyit az embertársainak használni, hazájának szolgálni tud!”

Vagy ugyanezt költői megfogalmazásban Schiller egy kis epigrammájában így olvastam: „Mindig az egész felé törj! De ha nem bírsz egésznek lenni, láncszemként illeszd egy nagy egészbe magad!”

Hasonló vigaszt is nyújtó gondolatokat olvastam ki az általam is igen tisztelt Bőjte Csaba ferences atyának, a gyermekek megmentő apostolának soraiból. Ez legyen emlékeim összegzésének záró mondata: „Amit szeretből odaajándékozol a gyermekeknek, barátodnak, nemzetednek, örökre a tiéd marad!”

Másodikként a Vásárosnaményi Liszt Ferenc Kórus énekelt, karnagyuk Iványi Tamás, aki az alábbiak szerint emlékezik vissza:

A megye kóruséletét annyira a szívén viselte, hogyha egy vidéki kórus karnagy nélkül maradt, ő maga vállalta Nyíregyházáról a kijárási viziontagságait. Ily módon – megszokításokkal – tíz éven át vezette a Vásárosnaményi Liszt Ferenc Vegyeskart 1977 és 87 között. Nekem, kezdő karvezetőként megadatott, hogy az 1984–85-ös évadban „kontárkodhattam” mellette, majd nagyvonalúan átadta a kórus vezetését. Hatalmas tudása, megalkuvást nem ismerő igényessége, pózok nélküli természetessége, a zene ügye iránti alázata életre szóló hatással volt rám. Új művek kiválasztásánál, egy új darab megszólalásánál sokáig jelentett mércét számomra, hogy elképzeltem, vajon Zoli bácsi mit szólna hozzá?

Amikor behívtak katonának, egy évre visszavette a kórus vezetését. Ha lehetett, vele tartottam a próbákra. A Nyíregyháza–Vásárosnamény közötti oda-vissza utakon sokat kérdezgettem. Hatalmas élmény anyagából merítve válaszaik számomra komoly szakmai továbbképzéssel értek fel.

Kapcsolata a várossal soha nem szakadt meg, amit az is erősített, hogy a Magyar Kodály Társaság általa elnökölt Nyíregyházi csoportjának számos vásárosnaményi tagja, sőt – Schmidt Sándor személyében – elnökségi tagja is volt.

Utolsó emlékezetes találkozáson Vásárosnaményban 2008. szeptember 26-án (Bartók Béla halálának évfordulóján) volt, amikor a vásárosnaményi születésű népdalgyűjtő és népzene kutató Dancs Lajosról emlékeztünk meg, halálának 20. évfordulója alkalmából. A gazdag programú nap végén a római katolikus templomban tartott Zoli bácsi – bátran állíthatjuk, egyetemi szintű – előadást Bartók Béla levelezéséről a Cantemus kórus közreműködésével.

A megye zenei élete soha nem lesz ugyanaz Nélküle. A Bibliában, a Példabeszédek könyvében a 10. rész 7. versében találjuk az alábbi mondatot:

„Az igaznak emlékezete áldott.”

Igaz ember volt. Legyen áldott emlékezete!

Könyvében édesapám is ír a kórossal való kapcsolatáról:

„1977-ben, amikor a vásárosnaményi Liszt Ferenc Kórus vezető nélkül maradt, vállaltam a kijárást, és két év múlva, 1979-től Fehérgyarmatról

is kértek segítséget. Így két helyre is utazgattam – hétfőn és csütörtökön Vásárosnaményba, szerdán és szükség szerint pénteken Fehérgyarmatra, Zámbo István barátom Trabantjával. Számomra igen hálás feladat volt ez a két énekkar, mert őszinte, lelkes tagokat ismertem meg, akikkel a lehetőséghez mérten, szép eredményeket értünk el.

Szerepeltünk városi, megyei rendezvényeken, dalos találkozókon, szövetkezeti fesztiválokon, a rádió Kóruspódium-felvételén. A vásárosnaményi kórusral még Finnországba is eljutottam, cserekapcsolat révén. A két kórusral közös szereplést is szerveztünk. Később mindkét együtteshez sikerült utódot találni, s akkor átadtam a helyemet fiatalabb erőknél.

A vásárosnaményi kórus ékes példája annak, hogy egy kisebb településen is jó hangú, zenekedvelő, énekelni szerető emberekből egy jó karvezető irányításával létre tud jönni egy szépen éneklő közösség, a tagok és a hallgatóság öröme. Édesapám annak idején nagyon megszerette ezt a kis közösséget. Köszönet a kórusnak és karnagyuknak, hogy eljöttek és vállalták az utazás kellemetlenségeit.

Meg kell említenem, hogy a kórus egyedi kottatartó mappáján Schmidt Sándor faragó művész Liszt Ferenc fényképével díszített faragásának képe látható. Schmidt Sándor szintén édesapám barátja, a Kodály Társaság vezetőségi tagja volt. Számtalan rendezvényen találkozhattunk Vele és sok kórustalálkozó emléket őrzik az Ő faragásai. Van, ki a szépséget, érzéseket zenében, dalban tudja kifejezni, az Ő keze munkája, faragásai során a fadarab „szóal meg” lenyűgözően.

A harmadik szereplő a Cantemus kóruscsalád Cantemus Gyermekkara volt Szabó Dénes – Kossuth díjas, MMA tagja, a Nemzet Művésze és megszámlálhatatlan díj tulajdonosa – vezényletével. „Dénes bácsi” – talán nem haragszik meg, ha így nevezem –, osztályfőnököm, karvezetőm volt, s nem lehetek eléggé hálás a sorsnak, hogy tanítványa lehettem. Zenében éltünk otthon Édesapám mellett és zenében élhettem az iskolában Dénes bácsinak köszönhetően. Örökre szóló, nagy ajándék ez számomra!

Édesapám és Dénes bácsi között a barátság mellett szoros szakmai kapcsolat is volt. Számtalan rendezvényen voltak együtt láthatók, hallhatók: Édesapám a koncertek zenei anyagát ismertette, a Cantemus, Pro Musica kórus a műveket mutatta be. A Kodály Társaság rendezvényein is sokszor közreműködött a kóruscsalád valamelyik tagja. Édesapám a Cantemus koncertek rendszeres látogatója volt, minden hivatalos feladat nélkül is örömmel ment, csak komoly betegség akadályozhatta ottlétét.

Szabó Dénes karnagyról így írt az Emlékeim-ben:

S végül, de nem utolsósorban meg kell említenem Szabó Dénes nevét, aki és a köréje csatlakozó, egyre terebélyesedő Cantemus Kórus-intézmény a legfőbb szövetséges társunk. Nélkülük alig képzelhető el egyetlen megmozdulásunk sem, és az általuk képviselt magas művészi színvonal mindig a leghatékonyabb vonzerőt jelenti. Talán fel sem tudjuk fogni, micso-dó ajándék városunk és megyénk részére a puszta ügyszeretetből végzett tevékenységük. Szerepléseikkel, bárhol is lépjenek közönség elé, igen sok embernek nyújtanak feledhetetlen, lélektisztító élményt.

A most éneklő fiatal leányok életkorukból adódóan nem találkozhattak személyesen Édesapámmal, mégis itt voltak és képviselték az egész kóruscsaládot. Az elhangzott Kocsár –művek az énekkar repertoárjának lényeges darabjai. A lelket gyönyörködtető hangzás nem véletlen, hogy megihlette a Szerzőt, s több alkotását is a kórusnak ajánlotta.

Édesapám halála után a Kodály Társaság SZ-SZ-B Megyei Tagcsoportjának vezetését Joób Árpád vette át, majd sajnos Ő is elhunyt. Ezt követően Szabó Dénes karnagy úr lett a vezető, s Neki és a szorgos segítő társaknak köszönhetően a Megyei Tagcsoport tovább él, fejlődik!

Negyedik közreműködő *Gebri József* vezényletével a *Magyarok Nagyszonyja Társszékesegyház Bárdos Lajos Kórusa* volt. Az idők során sajnos több alapító kórustagtól már meg kellett válni, Ők már egy „égi karban” énekelnek. A régiek mellett sok az új arc, de az eredeti cél, a szeretettel végzett, elhivatott egyházi szolgálat mit sem változott. A finom, érzékeny lélekkel, szép hangzással előadott műsorokat felemelő élmény volt hallgatni. Karnagy úrral együtt fáradhatatlanul szolgáltak a koncertet követő misén is, ahol elhangzott az a mű is, amit Édesapám életében utóljára vezényelt. /Bárdos Lajos: Ave maris stella és Missa tertia/

Egész élete során Édesapám számára fontos volt a templomi szolgálat. Sokszor orgonált miséken, kórustagként énekelt, vagy kórusokat vezényelt.

Így emlékezett vissza egyházzenei szolgálataira:

Ez, ha jól meggondolom, gyermekkorom óta adott volt életemben. Édesapám tanítóként mindig kántorkodott is, s amikor meg volt fázva, gyerekhangommal segítettem neki. Iskoláimban kitűnő karnagyok keze alatt lehettem kórustag, s zeneakadémistaként sok társammal együtt énekeltem a Mátyás templom Bárdos Lajos vezette kórusában. Ennek köszönhetően kerültünk közelebbi kapcsolatba, s ő egyike volt azoknak, akiktől sokat tanultam, s tanácsára mertem végül is a nyíregyházi állást megpályázni. S mondhatom, szakmai szövetségünk igen gyümölcsöző volt, több műve születésénél lehettem közvetítő. Így szinte természetes volt, hogy a nyíregyházi római katolikus templom keretében szerveződött egyházi kórusunk 1994-ben, az akkori „családfő”, Daróczy Bárdos Tamás zeneszerző, iskolatársam és jó barátom hozzájárulásával felvette Bárdos Lajos nevét.

Egyházzenei tevékenységének – de talán életének is –, legfontosabb felemelő élménye II. János Pál Pápa máriapócsi miséjéhez kötődik, ahol 600 fős kórust vezényelhetett és a Pápával találkozhatott. Így ír erről:

„A liturgia végén a kóruspódium elért vonult vissza, rangos asszisztencia kíséretében, és látható egy képen, hogy külön áldást hint keresztjével az énekesek felé. S ekkor – nem láthattam, mert háttal állva dirigáltam – az egyik ör útján magához intett, kezét nyújtotta, és én megcsókolhattam a gyűrűjét. Ezt a vatikáni L'Osservatore Romano fotósa lefényképezte, s én megkaptam. Féltné őrzött fotóim közt szerepel, hiszen ez már történelem, és az én kicsi életemnek nagy pillanata volt: kezet foghattam a római pápával, s ezt ő kezdeményezte. Ezzel talán a nagyon zeneszerető, muzikális pápa az egész kórus és zenei szolgálat elismerő köszönétét nyugtázta.”

A koncert zárásaként Erkel Szózata hangzott el. Gebri József vezényelt, minden kórus lelkesen énekelte a gyönyörű művet. Édesapám nagyon fontosnak tartotta, hogy minél szélesebb körben ismertté váljon a Szózatnak ez a változata. Könyvében ennek a műnek megszületéséről így ír:

„1910-ben Erkel Ferenc születésének 100. évfordulóján díszes emlékkönyv jelent meg Fabó Bertalan szerkesztésében, melynek egy példánya – a sors különös akaratából – 1985. júniusában került a kezembe. Amint végig lapoztam, meglepődve találtam benne egy kottát: SZÓZAT Vörösmartytól – zenéjét írta Erkel Ferenc. Egyszólamú, zongorakíséretes dallam, alatta magyar és német szöveg. A lap másik felén még két versszak németül is. A költemény 2. és utolsó versszaka került ide, gyanítom nyomási ok miatt, az üres hely kitöltésére...”

Amint a kottát jobban megnéztem, Erkel születésének 175. évfordulója lévén, egy gondolat villant át agyamon, de ezt hamar elhessentettem. Ám tovább foglalkoztatott a kérdés, hogyan lehetne ezt a zenetörténeti ritkaságot megmenteni, új életre kelteni? Reménykedve gondoltam Bárdos tanár

úrra, talán lenne kedve arra, hogy Erkel – úgy tűnik, csak próbálgatásnak szánt – művét énekkarra átírja.

Rövid levélváltás után, július 8-án jelentkeztem nála; nagy öröömre, nem utasított vissza, látott némi fantáziát a dologban.

Megbeszélésünket sűrű levelezés követte. Számomra nagy élmény volt, hogy tanár úr „médiumnak” – netán munkatársnak – tekintett, s beavatótt műhelytitkaiba.

1985. október 26-án, a debreceni Kölcsey Művelődési Központ nagyszobájában volt a II. Észak-Alföldi Kórustalálkozó – az elsőt Nyíregyházán egy évvel korábban tartottuk – Szabolcs-Szatmár, Hajdú és Szolnok megyei kórusainak részvételével. Ekkor közel 700 dalos énekelte, emlékezetem szerint igen nagy lelkesedéssel ezt, az eddig ismeretlen Szózatot. Meg is kellett ismételnünk. Azóta sokszor énekeljük dalos találkozók, ünnepségek alkalmával, és hatása mindig felemelő volt.

Most már a karvezetőkön múlik, hogy Erkel Szózata – Egressy dallama mellett és nem helyett! – minél gyakrabban elhangozzék. Énekeljük tehát „RENDÜLETLENÜL”! Ezzel Bárdos Lajos emlékének is tartozunk!”

Ez a megemlékező koncert méltó, felemelő, lelket melengető volt számomra. Köszönet érte a szervezőknek, közreműködőknek, jelenlévőknek.

Öröm látni, hogy a megkezdett munka folytatódik, vannak követők, akik őrzik, tovább viszik azokat az értékeket, amiben Édesapám hitt, amiért dolgozott. Évtizedeken keresztül törekedett arra, hogy a Kodály által kijelölt úton járjon, az Ő tanításának szellemében végezze feladatait, tőretlen hittel, felelősséggel.

Úgy nőttem fel, hogy Kodály Zoltán /és Bartók/ nevének említése mindennapos volt, úgy hozzá tartozott a napi beszélgetéshez, mint a „kérem” vagy a „köszönöm szépen.” Így néhány éves koromban gondolom, többet tudhattam Kodályról, mint kortársaim. De igazából azt, hogy ki is Kodály Zoltán, 1967. márciusában értettem, éreztem meg. Egy átlagosan induló

napon csendesen töltöttük az időt, halk rádióhallgatás mellett, amikor a hírekben elhangzott: „Elhunyt Kodály Zoltán”. Édesapám kicsit hangosabbra állította a Pacsirta rádióknak hangját, kezét szájához emelve csendre intett bennünket, gyerekeket és hallgatta azt a pár mondatos méltatást, ami akkor Kodály Zoltánról elhangozhatott. A mondatokból semmire nem emlékszem – még nem voltam 7 éves sem –, csak Édesapám arcát, könnyes tekintetét néztem. Elhaló hangon, suttogva ismételte: „Elhunyt Kodály! Ez nem lehet igaz!” Olyan döbbszent szomorúságot, bánatot, sosem láttam az arcán. Tudtam, éreztem, most valami nagyon fontos, fájdalmas dolog történt, „Valaki” nagyon fontos „Személy” távozott, aki nélkül a világ nem lesz ugyanolyan. Talán akkor értettem meg igazán, mit takar a szó, „tisztelet”, ahogy Édesapám mindig Kodály Zoltánról beszélt, és talán akkor érezhettem meg először annak az elhivatottságnak is a lényegét, ahogy Ő Kodály nyomdokain járva munkáját végezte, életét élte.

Hiánya fájó, a seb 10 év alatt sem tud gyógyulni, de talán fontosabb a hála, amit érzek, hogy gyermekeként mellette nevelkedhettem, példaképeknél tekinthetem.

Tarcai Ibolya

Balassi Intézet
Magyar Kulturális és
Tudományos Központ, Helsinki

XXXI. Nemzetközi Kodály Hét, **II. 29. – III. 6.**

„A zene mindenkié” – Kodály Zoltán híres gondolata a mottója a *Nemzetközi Kodály Hétnek*, amelyet *Szilvay Csaba* zenetanár vezetésével 1989-ben rendeztek meg első alkalommal. Az idén 31 éves Kodály Hét célja, hogy egy ünnepi koncertsorozat keretei között mutassa be a Kodály-módszerrel történő zeneoktatás eredményeit egyrészt a jelenlegi zeneiskolások, másrészt az azóta művésszé vált egykori növendékek szereplésével.

A XXXI. Kodály Hét díszvendége *Bogányi Gergely* zongoraművész, aki zeneiskolai mesterkurzust tartott, majd saját tervezésű zongoráján szó-lókoncertet adott március 1-jén a Helsinki Zenepalotában.

A XXXI. Kodály Hétet a Kelet-Helsinki Zeneiskola és a Magyar Kulturális és Tudományos Központ szervezi a Finnországi Kodály Társasággal, a Finnországi Chopin Egyesülettel, a Sibelius Akadémiával, a Juvenalia Zeneiskolával, az Espooi Zeneiskolával és a Vantaai Zeneiskolával együttműködve.

Művészeti vezetők: *Kristiina Junttu* és *Csilla Tuhkanen*